

בבא בתרא כ"ו

בבינתו של בר מריון בנו של רבין, היו מנפצים פשתן, והנעורת הלכה והזיקה לאנשים. ובאו לפני רבינא ואמר להם מה שאמרו שרבי יוסי מודה יוסי בחיציו שלו הוא רק כשהדברים המזיקים הולכים מכחו, אבל כאן הרוח היא שמוליכה את הנעורת⁴⁸².

מר בר רב אשי ומרימר א' שהוא מזורה ורוח מסייעתו כזורה ורוח מסייעתו הקשה עליו מר בנו של רב אשי, במה הדבר שונה מזורה ורוח מסייעתו בשבת שחייב, אפילו שהרוח מסייעתו, כיון שהוא נחשב עושה מלאכה. ומכאן שגם דבר שהולך על ידי הרוח הוא כחצים שלו⁴⁸³? וכשאמרו את הדבר לפני מרימר, אמר להם שהוא כמו זורה ורוח מסייעתו, כמו שלענין שבת הוא כחו, גם לענין נזקים הוא נחשב כחו.

שואלת הגמ', לרבינא במה הדבר שונה מגץ היוצא מתחת הפטיש והזיק שחייב לשלם⁴⁸⁴, אפילו שהרוח הוליקו⁴⁸⁵? מבארת הגמ', שבגץ חייב לשלם מפני שהוא רוצה שהגצים יצא החוצה ולא ידליקו את ביתו, כאן אינו רוצה שהנעורת תלך החוצה.

משנה

לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו בין שדה הלבן בין שדה האילן, שכשיחרוש את אילנותיו לא יהא צריך להכניס את המחרישה לתוך שדה חבירו. אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות כדי עבודת הכרם. אחד גפנים ואחד כל אילן⁴⁸⁶.

גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וההיה גדר בינתים, זה סומך לגדר מכאן וזה סומך סומך מכאן בעל השדה שיצאו לתוכו, שלשה טפחים כדי שלא יעכב את המחרישה. היה חופר בור שיח ומערה קוצץ, בעומק שלשה טפחים, ויורד והעצים שלו⁴⁸⁷.

482 קשה לר"י מדוע לא יתחייב משם אש כמו באבנו סכיננו ומשאו שנפלו מראש גגו ברוח מצויה. ואומר ר"י שאינו דומה לאש שאינו חייב משום אש אלא כשאדם עשה את האש לבד, וכאן ללא הרוח הרקתא לא היתה הולכת כלל ודומה לליבה וליבה הרוח. וזה מה שהגמרא אומרת שאינו דומה לגץ שהוא מתכוון להכות בכח כדי שהגץ ילך למרחוק. ולא אמורים שהוא חייב להרחיק כמו בגורן מפני שלא מדובר לחכמים אלא מדובר לפי ר' יוסי שאינו מחייב אלא בגירי דיליה. תוס'.

483 בכת"י נוסף איסורא מממונא לא ילפינן. ועיין הע' 2.

484 ולאמימר היה אפשר לדחות שהוא חייב בתשלומים ומדמה לגמרי לזורה ורוח צויה. תוס'.

485 בשלמא מזורה ורוח מסייעתו לא קשה מפני שהוא סובר ממונא מאיסור שבת לא ילפינן. מפני שבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, וכך מתרצים פירכא זו בב"ק בפרק הכונס. ומר בר רב אשי סובר שלמרות שלא לומדים לגבי חיוב תשלומים לענין הרחקה לומדים מפני שגרמא בנזקים אסורה. רש"י ותוס'.

486 מפירושו רש"י בדף י"ח משמע שנקט אחד גפנים ואחד כל אילן משום ששייך בהם כלאים. ואינו נראה מפני שמה ששנו שדה חבירו הוא לא בשדה זרעים אלא בשדה אילן. אלא נקטו אחד גפנים ואחד כל אילן לומר שהשיעור של ד' אמות הוא לא רק בגפנים אלא גם בכל האילנות. תוס'.

487 בגמרא מפרש של מי. רש"י.

בא"י צריכים להרחיק ד"א כדי עבודת הכרם ובבבל ב' עבודת הכרם. אמר שמואל, לא שנו שצריכים להרחיק ארבע אמות אלא בארץ ישראל, אבל בבבל צריכים להרחיק את האילן שתי אמות, מפני שמחרישתם היא קצרה⁴⁸⁸.

וכן שנינו בברייתא לא יטע אילן סמוך לשדה חבירו, אלא אם כן הרחיק ממנו שתי אמות. והרי שנינו במשנה ארבע אמות!?. ומכאן ראייה לדברי שמואל שיש הבדל בין ארץ ישראל לבבל. ויש שהביאו את דברי שמואל כתירוץ על הסתירה בין מה ששנינו במשנה, לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. למה ששנינו בברייתא, שתי אמות. ואמר שמואל כאן בבבל כאן בארץ ישראל.

לגפנים צריכים להרחיק יותר לרבא בר רב חנן, היו דקלים ליד מיצר כרמו של רב יוסף. באו צפורים וישבו בדקלים, וירדו לכרם והזיקו. אמר לו רב יוסף, שיקצוץ אותם. אמר לו, הרי הרחקתי את הדקלים ארבע אמות. אמר לו, שלאילנות די להרחיק ארבע אמות, אבל לגפנים צריכים להרחיק יותר. אמר לו הרי שנינו במשנה, אחד גפנים ואחד כל אילן. אמר לו, שדי בארבע אמות בין אילן לאילן, ובין גפנים לגפנים. אבל בין אילן לגפנים צריכים יותר⁴⁸⁹. ואמר לו רבא בר רב חנן אני לא אקצוץ את הדקלים⁴⁹⁰, מפני שרב אמר שאסור לקצוץ דקל שטוען קב תמרים. ורבי חנינא אמר לא מת 'שכחת' בני, אלא מפני שקץ תאנה בלא זמנה, אם מר רוצה יקצץ את הדקלם בעצמו.

ר"ה בר"י חפר הרבה וקצץ שרשי דקל של ר"פ לרב פפא היו דקלים על מיצר שדהו של ואר"פ מיצר שהחזיקו רבים אסור לקלקלו רב הונא בנו של רב יהושע, וכשראה שרב הונא חופר וקוצץ את שרשיו של דקל, שאלו מדוע אתה קוצץ את השרשים? אמר לו ששנינו במשנה, היו שרשים יוצאים לתוך של חבירו, מעמיק שלשה כדי שלא יעכב המחרישה. ואמר ליה מותר להעמיק ולחפור שלשה טפחים ואתה חופר יותר. ואמר לו רב הונא אני חופר בשדה בורות שיחין ומערות. ושנינו במשנה, היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו. ואמר רב פפא הבאתי לו ראיות הרבה שלא יקצוץ, ולא יכולתי לו, עד שאמרתי לו את מה שאמר רב

488 בפרק המוכר את הספינה מ' שגם בבבל השיעור ד' אמות, י"ל שבדורא רעותא היו מחרישות גדולות כמו בא"י. תוס'.

489 כשנטע דקלים גבוהים אבל לא בגרעין שגדל מאליו ואינו גיריה דיליה. תוס'.

490 ומה ששנינו במשנה קוצץ ונותן דמים הוא באילן סרק. ובמה שאמרו בהחובל למחר לי מקוריהו מדובר שהיו מכחישים בגפנים יותר מדאי עד שטעמו בהם טעם יין. תוס'.

יהודה, מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו⁴⁹¹, אפילו שהוא בתוך שדה של יחיד.
ואני החזקתי במקום השרשים של העץ.

כאן בתוך ט"ז אמה לאילן כאן חוץ ואחרי שרב פפא יצא, אמר רב הונא מדוע לא
אמרתי לו שבתוך שש עשרה אמה לאילן יש לבעל

לט"ז אמה

האילן חזקה של האילן במקום השרשים. אבל אני חפתי כאן חוץ לשש עשרה
אמה מהאילן. וחוץ לשש עשרה אמה מהאילן אין חזקתו חזקה, שאפילו שרשיו
מתפשטים עד עשרים וחמש אמה, אינם יונקין אלא בתוך ט"ז אמה סמוך לאילן.

היה חופר בור שיח ומערה קוצץ למדנו במשנה, שאם היה חופר בור שיח ומערה,
העצים שלו של מי העצים קוצץ ויורד והעצים שלו. מספרת הגמרא, שיעקב

מהעיר הדייב⁴⁹² שאל את רב חסדא, מה כוונת המשנה, של מי העצים? אמר לו
רב חסדא שנינו את הדין בדבר זה. במה ששנינו במשנה במסכת מעילה, שרשי
אילן של הדיוט הבאין בשל הקדש, לא נהנין ולא מועלין. לא נהנין מדרבנן ואם
נהנה לא מעל, ומכאן שאינם הקדש. אם נאמר שהולכים אחר האילן משום כך לא
מועלים, אלא אם הולכים אחר הקרקע מדוע לא מועלים?!

ושל הקדש הבאים בשל הדיוט לא נהנין ואמר לו, ואם נאמר שהולכים אחר האילן
ולא מועלין בגידולין הבאים לאחר מכאן בתר אילן קשה הסיפא, של הקדש הבאים

בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין. ומדוע לא מועלים בהם?! אלא אי אפשר לדייק
מהמשנה שהולכים אחר האילן, ולא שהולכים אחר הקרקע. משום שמדובר
בגידולין הבאים לאחר מכאן⁴⁹³, שרשים שגדלו אחרי שהאילן הוקדש. והמשנה
אומרת שלפי מי שאומר במסכת מעילה שאין מועלין בגידולין, אפילו בשרשי
הקדש בשדה הקדש, לא נהנים מהם, אסור להנות מדרבנן.

רבינא א' כאן בתוך ט"ז אמה כאן ורבינא מתרץ שהרישא שאומרת שאין מועלים
בשרשים של הדיוט הבאים בשל הקדש והולכים

חוץ לט"ז

אחר האילן מדברת בשרשים שבתוך שש עשרה אמה, והסיפא שאומרת שלא
מועלים בשרשים של הקדש הבאים בתוך של הדיוט מדברת מחוץ לשש עשרה

491 תוס' הקשו מה הביא מרב יהודה הרי רבים שונים שאל"כ קשה המשנה שאומרת קוצץ ויורד. ור"ת וריב"ם
פירשו שרבים החזיקו במיצר של ר"ה וברשותו, ור"ה חפר ברה"ר וקצץ את השרשים של ר"פ. והקשו מרב יהודה
שכיון שהחזיקו בו רבים אינו רשאי לחפור. ורב יהודה אמר שמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו רק בתוך
ט"ז אמה אבל כשהניח ט"ז אמה כדן רה"ר מותר. אבל קשה מה ר"פ אמר מכולהו וזהו ר' מנחם פירש מכל אלו
ששנינו אם האילן קדם לא יקוצץ והיה דוחה אותו שמדובר באילן עצמו אבל את השרשים יקוצץ. ור"ת מפרש שר"ה
היה קוצץ ולוקח את השרשים לעצמו, ואמר לו ר"פ למה אתה לוקח אותם לעצמך, ואמר לו שכיון הוא קוצץ
בדין העצים יהיו שלו. תוס'.

492 יש גורסים חדייב.

493 רש"י מפרש לפי הספרים שגורסים מידי איריא הא בגידולין הבאים לאחר מכאן והכל הוא מדברי המקשה,
על כרחך לא תוכל לפשוט מכאן. ור"ח לא גרס אלא, והמתרץ הוא שאמר כך שמעמידים את הסיפא שאין מעילה
בגידולים ולא נקטו הקדש בשל הקדש משום שרצה לנקוט בדומה לרישא שאחד הוא של הקדש ואחד של הדיוט.
אבל אם הולכים אחר קרקע והרישא אומרת שאין מעילה בגידולין יאמרו ברישא של הקדש בשל הקדש. ולא
מסתבר לומר שנקטו את הרישא אגב הסיפא, כמו שאומרים שנקטו בסיפא אגב הרישא. תוס'.

עולא א' אילן הסמוך למצר בתוך ט"ז
אמה הוא גזלן ואין מביא בכורים
ואין מביאים ממנו בכורים, מפני שצריכים שיתקיים "אשר תביא מארצך"⁴⁹⁴.
שואלת הגמרא מנין עולא למד זאת?. אם ממה ששנינו במשנה במסכת שביעית,
עשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש
השנה. מפני שעשר נטיעות מפוזרות בבית סאה בשוה יונקות מכל בית סאה
ומותר לחורשו ערב שביעית עד ראש השנה⁴⁹⁵, והיא הלכה למשה מסיני⁴⁹⁶.
יהיה קשה כמה הם בית סאה?, חמישים אמה על חמישים אמה⁴⁹⁷ אלפיים וחמש
מאות אמות מרובעות, כשתעשה רצועה ברוחב אמה ובאורך אלפיים וחמש מאות
אמות⁴⁹⁸. וכשתחלקם לעשר נטיעות יש לכל אחת מאתים וחמישים אמות. ולפי
השיעור של עולא שאמר שאילן יונק שש עשרה לכל צד, יש לכל נטיעה שלושים
ושתים על שלושים ושתים אמות, אלף ועשרים וארבע אמות מרובעות.

ג' אילנות של ג' בנ"א מצטרפים וחורשים
כל ב"ס ערב שביעית עד עצרת
קודמת, שלשה אילנות של שלשה בני אדם
הרי אלו מצטרפין וחורשין כל בית סאה. אם יש שלשה אילנות גדולים שיונקים
יותר מן הנטיעות ומפוזרים בבית סאה בשוה, אפילו שהם של שלשה בני אדם
מצטרפים להיות שדה אילן ולחורש כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד
העצרת, כדין שדה אילן. ואם לאו אין חורשים אלא כל אחד כדי צרכו, תחתיו
וחוצה לו כמלא אורה וסלו. והשאר הוא שדה הלבן ואין חורשים אותו אחר הפסח.
ואם מחלקים בית סאה, אלפיים וחמש מאות אמה מרובעות, לשלשה יש לכל
אחד שמונה מאות שלשים ושלוש אמות ושליש אמה. ולפי עולא יש לכל אילן
אלף ועשרים וארבע אמות. ואי אפשר לומר שעולא לא דקדק כל כך הואיל והוא
אמר קרוב לשיעור של המשנה. מפני שאומרים לא דק רק לחומרא, אבל לא
לקולא. וכאן עולא לא דקדק לקולא שהרי אינו יונק כל כך, ועולא אמר שהוא
יונק מקרקע של אחרים ופטר אותו מביכורים.

494 רש"י. ור"ח פירש משום שאין מביאים גזל ע"ג המזבח שנאמר "אני ד' שונא גזל בעולה". ואין הלכה כעולא
שהרי פוסקים במפורש כר' יוסי שאמר זה נוטע בתוך שלו. וקשה כפי מי עולא סובר?, הרי חכמים לא צריכים
הרחקה אלא ד' אמות ולעולא ט"ו אמות?. ור"ל שעולא מעמיד את המשנה בצונמא ולכן די בר"א. אבל קשה ממה
שהקשו לעולא מקונה אילן וקרקעו מביא וקורא, והרי שם קנאו ואינו גזלן. ונראה כפירוש רש"י שאע"ג שמוותר
לסמוך אין מביאים ממנו ביכורים שכתוב "אשר תביא מארצך". תוס'.

495 עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני. ודוקא עשר מפוזרות לבית סאה אבל פחות אין צריכים
חרישה בכל הבית סאה, ויותר מעשר אין חורשים מפני שעומדות לעקירה. תוס'.

496 ובית סאה הוא חמישים אמה על חמישים אמה, שחצר המשכן קרוי בית סאתים והוא מאה על חמישים. רש"י.

497 חצי מחצר המשכן שהיא בית סאתים, מאה על חמישים אמה.

498 שהרי יש כאן נ' רצועות של חמישים אמה ועולות לאלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות תמצא
צירוף קרקע יניקת כל אילן ואילן בין הכל מאתים וחמישים אמה אורך באמה רוחב.

מרובע יתר על העיגול רביע
ולחומרא לא דק

ואומרת הגמרא, שעולא לא אמר שהאילן יונק משדה
חברו עד שש עשרה אמה בריבוע, ויש לכל אילן יניקה

מרבוע של שלשים ושתים על שלשים ושתים אמה. עולא אמר בעיגול, שהאילן
יונק מכל סביביו עד שש עשה אמה. וכיון שהמרובע הוא ברבע יותר על העיגול
באותו רוחב. אם נוריד רבע מאלף ועשרים וארבע אמות נשארות שבע מאות
ששים ושמונה אמות ברוחב אמה. ושיעור יניקת שלשה אילנות הוא בית סאה,
ושואלת הגמרא שעדיין השיעורים של המשנה ושל עולא אינם שווים, שהרי
לפי המשנה שיעור יניקה גדול יותר משש עשרה אמה לכל צד בחצי אמה ונמצא
שאיילן יונק שש עשרה אמה וחצי לכל צד⁴⁹⁹. ואומרת הגמרא שעולא לא דייק,
שהיה יכול לומר שש עשרה וחצי אמה, ולחומרא לא דייק והולך לחומרא⁵⁰⁰ ולא
צמצם את שיעורו.

499 ושיעורו של עולא תשס"ח והשיעור במשנה תתל"ג והשיעור של המשנה מרובה על של עולא ס"ה אמות על
אמה רוחב. ין חלוק הרצועה לרוחב הרי ק"ל אמה אורך ברוחב חצי אמה. הקף מהם האילן ל"ב אמה לצפון וכנגדו
לדרום נמצא מהצפון לדרום ל"ג, שהרי הוספת עליו חצי אמה לכאן, וחצי אמה לכאן. ונשארו ס"ו ברוחב חצי
אמה תן חציין למזרח וחציין למערב, נמצא מוקף ברבוע. ולא דקדקה הגמרא כל כך שנקטה חצי אמה שהרי עולא
אמר בעיגול ואילו בעיגול אפשר להוסיף עליו שני שלישי אמה לכל צד. אלא משום מעט זה לא דק כל כך. ויש
שגרסו פש ליה תרי תילתי דאמתא. רש"י

500 תוס' הקשו הרי הוא קולא שמביא ביכורים ומפקיע אותם מתרומה ומעשר. וי"ל שלעולא מדובר רק במה
שאינו מביא תוך ט"ז, אבל חוץ לט"ז לפעמים מביא, ולפעמים אינו מביא. תוס'

